

Peter Nikken & Inge Markx

Opvoeden met media

Een verkennend onderzoek naar 'lastige' opvoedsituaties en het gebruik van opvoedingsondersteuning bij ouders met kinderen tot en met 12 jaar

© 2014 Nederlands Jeugdinstituut

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op enige andere wijze zonder voorafgaande schriftelijke toestemming.

Auteurs

Peter Nikken, Inge Markx

In opdracht van Stichting Opvoeden.nl.

Nederlands Jeugdinstituut

Catharijnesingel 47

Postbus 19221

3501 DE Utrecht

T (030) 230 63 44

E info@nji.nl

www.nji.nl

Nederlands Jeugdinstituut
Peter Nikken & Inge Markx

Opvoeden met media

Een verkennend onderzoek naar 'lastige' opvoedsituaties en het gebruik van opvoedingsondersteuning bij ouders met kinderen tot en met 12 jaar

Inhoud

Aanleiding	2
Doel van het onderzoek	4
Onderzoekopzet	6
Resultaten	10
Conclusie	20
Aanbevelingen	22
Sterke punten en beperkingen	24
Referenties	25
Appendix	26

Aanleiding

In de hedendaagse samenleving zijn media op allerlei manieren in het dagelijks gezinsleven en daarmee ook in de opvoeding ingebed. Omdat ouders van oudsher de primaire partners van kinderen zijn en er voor zorgen dat hun kinderen uiteindelijk zelfstandig kunnen functioneren in de samenleving, hebben ouders ook de opgave om de omgang met de media thuis goed te begeleiden. Het is echter de vraag of ouders deze mediaopvoeding tegenwoordig wel zo vanzelfsprekend kunnen uitvoeren. Recent onderzoek onder professionals in de opvoedingsondersteuning in opdracht van het *Nederlands Jeugdinstituut* wijst erop dat veel ouders twijfels hebben over het mediagebruik van hun kinderen en over hoe je dat als ouder het best begeleidt.¹

Gedetailleerd inzicht in hoe ouders in Nederland de aanwezigheid van media in het gezinsleven ervaren is er niet, in tegenstelling tot diverse studies uit het verleden naar hoe ouders de opvoeding in het algemeen ervaren. Uit die studies naar het algemene opvoeden is bekend dat iedereen die kinderen opvoedt, regelmatig vragen of problemen ervaart². Volgens het dit jaar uitgevoerde Opvoed- en Opgroeionderzoek onder 1.200 ouders³, dat is uitgevoerd in opdracht van *Stichting Opvoeden.nl*, heeft zelfs zo'n driekwart van de ouders met thuiswonende kinderen wel eens vragen of onzekerheden over het opvoeden en opgroeien of over de gezondheid van de kinderen. Jongere ouders zijn daarbij het meest onzeker. Hoewel het bij die onzekerheid vaak om kleine vragen of problemen gaat, kunnen zulke opvoedtwijfels op het moment dat ze zich voordoen wel heel veel aandacht en energie van de ouder vragen⁴. Ook kunnen lichte opvoedvragen die blijven hangen en onbeantwoord blijven, uitgroeien tot serieuze problemen. Daarom is het wenselijk dat ouders in dit soort gevallen zelfstandig of met enige ondersteuning hun vraag zo snel en simpel mogelijk kunnen oplossen of beantwoorden, waardoor ernstiger problemen in de opvoeding en de ontwikkeling van kinderen voorkomen kunnen worden.

Als ouders vragen of zorgen hebben kunnen ze terecht bij verwanten, zoals de grootouders of andere familieleden. Daarnaast kunnen ouders natuurlijk ook terecht bij professionals die opvoedingsondersteuning verlenen (bijvoorbeeld bij het *Centrum voor Jeugd en Gezin*) of die medeverantwoordelijk zijn voor de opvoeding van de kinderen (zoals de leerkracht of begeleidster), of op allerlei informatieve websites op het internet. Vooral nog is bekend dat ouders het contact met bekenden veelal prefereren boven professionele ondersteuners als het om kleine opvoedvragen gaat⁵. Professionals worden vaak pas geconsulteerd als er een duidelijk probleem is waar de ouder echt niet meer zelfstandig uitkomt. Met de komst van het internet kunnen ouders echter nu ook gemakkelijk en veelal anoniem professionele opvoedingsondersteuning op het internet zoeken⁶. Gevalideerde online opvoedinformatie is bijvoorbeeld in alle gemeenten beschikbaar via de website *Opvoeden.nl*. Deze opvoedinformatie wordt verzorgd door de *Stichting Opvoeden.nl* in samenwerking met een landelijke redactieraad. Omdat ouders daarlangs dus ook gemakkelijk ondersteuning kunnen krijgen, zou het kunnen zijn dat er een verschuiving is in wat ouders prefereren.

1 Duimel & Meijering (2013)

2 Hermanns (2005); Oudhof et al. (2013)

3 De Hond (2014)

4 Sleeboom & Hermanns (2014)

5 Hermanns (2005)

6 Nieuwboer (2014)

Onderzoeksopdracht

Omdat er nog erg weinig bekend is over hoe ouders omgaan met het mediagebruik van hun kinderen, welke vragen en zorgen zij daarbij hebben, en hoe zij daarbij online opvoedingsondersteuning zouden kunnen gebruiken, heeft *Stichting Opvoeden.nl* gevraagd om nieuw verkennend onderzoek op dit gebied. *H & S consult* is verzocht een studie uit voeren onder ouders van pubers en jongvolwassenen, gericht op de behoeften aan opvoedingsondersteuning van deze ouders en op de rol die online opvoedinformatie daarbij speelt⁷.

Het *Nederlands Jeugdinstituut* (NJI) is gevraagd een soortgelijk onderzoek uit te voeren, maar dan onder ouders met kinderen van 0 tot en met 12 jaar. Omdat er uit eerder onderzoek onder ouders van deze jongere kinderen al meer bekend is over de algemene opvoedvragen en zorgen, ligt het accent van het NJI-onderzoek veel meer op de vragen rond het mediagebruik van kinderen van 0 tot 12 jaar. Het huidige rapport geeft een samenvatting van de bevindingen van dit onderzoek onder ouders met kinderen tot en met 12 jaar.

⁷ Sleeboom & Hermanns (2014)

Doel van het onderzoek

Het hier gerapporteerde onderzoek voorziet in de vraag van *Stichting Opvoeden.nl*, naar een overzicht van de vragen, problemen of twijfels die ouders van kinderen tot en met 12 jaar hebben met betrekking tot de media-opvoeding, in vergelijking tot algemene opvoedvragen. Daarnaast gaat het onderzoek ook in op de mate waarin deze mediaopvoedingsvragen of –problemen door de ouders als belastend worden ervaren. Verder kijken we ook welke samenhang er is met het gebruik dat ouders maken van het (online) hulpaanbod. Tot slot gaat dit onderzoek in op hoe ouders de opvoedingsondersteuning beleven en welke voorkeuren ze daarbij hebben.

Door de aard en de mate van de (media-)opvoedproblemen, en de samenhang met het gebruik van opvoed-informatiebronnen inzichtelijk te maken, kan een betere koppeling worden gemaakt naar de behoeften van ouders aan opvoedingsondersteuning in het algemeen, en online opvoedingsondersteuning via de site van *Opvoeden.nl* in het bijzonder. Dit onderzoek kijkt daarom ook naar de manier waarop ouders de ondersteuning bij hun vragen of zorgen het liefst zien: opvoedingsondersteuning door middel van persoonlijk contact of als online opvoedingsondersteuning? Met die kennis kan het aanbod van opvoedingsondersteuning en met name de inhoudelijke informatie van *Opvoeden.nl*, nog concreter worden afgestemd op de vragen van ouders.

Onderzoeksvragen

Bovenstaand doel van het onderzoek resulteert in de volgende drie onderzoeksvragen:

1. Is het mediagebruik van kinderen in de leeftijdsgroep van 0 tot en met 12 jaar een probleem voor ouders?

Om deze vraag te beantwoorden kijken we naar de mate waarin de ouders vragen en of problemen binnen de opvoeding als lastig ervaren, met name waar het gaat om vragen die met mediagebruik onder kinderen te maken hebben. Hoewel er aanwijzingen zijn dat veel ouders zo hun twijfels hebben bij het mediagebruik van kinderen⁸, is nog onbekend om wat voor soort vragen het dan gaat en of die vragen op zichzelf staan of onderdeel zijn van alledaagse opvoedvragen. Bovendien is het de vraag of de opvoedvragen ook daadwerkelijk belastend zijn in de opvoeding. Een ouder kan bijvoorbeeld wel zorgen of twijfels hebben, maar deze vragen hoeven de opvoeding niet perse in disbalans te brengen.

In dit onderzoek wordt onder opvoedingsvragen verstaan dat ouders een probleem, een zorg of vraag hebben met betrekking tot de opvoeding. Deze opvoedingsvraag past binnen de normale opvoeding, maar ouders weten niet goed hoe ze het zelfstandig kunnen oplossen. Het zijn dus situaties in de opvoeding waar ouders niet direct een pasklaar antwoord op hebben vanuit hun dagelijks repertoire van opvoedingshandelingen. Zulke vragen kunnen verschillen in de mate waarin zij door ouders en kinderen als belastend of onoplosbaar worden ervaren. Onder belastend voor de opvoeding verstaan we in deze studie de mate waarin ouders voorbeeldvragen of situaties herkennen in hun eigen situatie en waarbij ze aangeven die in meer of mindere mate lastig vinden.

2. Gebruiken ouders die de opvoedvragen als lastig ervaren bepaalde informatiebronnen met opvoedsteun?

Het ligt in de lijn der verwachting dat ouders die de opvoedvragen als lastig ervaren ook meer hulp of ondersteuning zoeken. De vraag is echter of dat in gelijke mate geldt voor verschillende thema's waar ouders problemen mee kunnen hebben. Bovendien is dan de vraag bij welke bronnen die ouders dan te rade gaan.

3. Is de gevonden steun in de ogen van de ouders ook nuttig?

Het is de vraag wat ouders die opvoedvragen als lastig ervaren vinden van de informatiebronnen. Met andere woorden hoe nuttig schatten deze ouders de hulp of ondersteuning van verschillende bronnen in? Bovendien is het de vraag hoe ouders denken over het verschil tussen informatie die zij bij opvoedvragen online kunnen krijgen en die ze bijvoorbeeld offline, direct van anderen, kunnen krijgen.

8 Duimel & Meijering (2013)

Onderzoeksopzet

Dit onderzoek kent twee dataverzamelingstechnieken: kwalitatieve dataverzameling in de vorm van acht semigestructureerde interviews met ouders als vooronderzoek, en kwantitatieve dataverzameling in de vorm van een online vragenlijst als feitelijk hoofdonderzoek. De semigestructureerde interviews vormden de basis voor de online afgenomen vragenlijst in het kwalitatieve deelonderzoek.

Het vooronderzoek: interviews

Voor de kwalitatieve dataverzameling zijn acht ouderparen bevroegd, met één of meer kinderen in de leeftijd van 0 tot en met 12 jaar. Ten gunste van de representativiteit van de steekproef, is op verschillende manieren getracht om diversiteit te creëren in de onderzoeksgroep. Zo verschilden ouders in het aantal jaren dat zij onderwijs hebben gevolgd, in hun woonomgeving (stad of platteland), en in hun culturele achtergrond (de ouders hadden deels de Nederlandse nationaliteit en deels een niet-Nederlandse). Ook de grootte van de gezinnen verschildte en de leeftijden van de kinderen waarover de gesprekken met de ouders zijn gevoerd, liepen uiteen tussen anderhalf en 12 jaar.

Een deel van de acht ouderparen is geselecteerd door middel van een selecte, doelgerichte steekproeftrekking [purposive sampling]⁹. Bij deze vorm van steekproeftrekking wordt de doelgroep niet op toevalsbasis, maar op grond van overwegingen samengesteld¹⁰; in dit onderzoek is gericht geselecteerd op ouders met kinderen van 0 tot en met 12 jaar. Respondenten zijn gevonden via de manager van een kinderdagverblijf, via een intern begeleider en een leerkracht van twee basisscholen, en via het persoonlijk netwerk van de tweede auteur van dit rapport.

In het vooronderzoek is gebruik gemaakt van semigestructureerde interviews aan de hand van een topiclijst. Deze topiclijst bevat de belangrijkste deelvragen en een korte beschrijving van de belangrijkste onderwerpen die in ieder geval in het interview aan bod moesten komen. De vraagvolgorde en de vraagformulering lagen echter niet vast, omdat daarmee juist een zo natuurlijk mogelijk gesprek tot stand kon komen. De kans op het vinden van relevante diepte-informatie is daarmee groter. De interviews duurden ongeveer 60 tot 80 minuten.

Hoofdonderzoek: online enquête

Participanten

Voor het kwantitatieve onderzoek werd gestreefd naar een representatieve onderzoeksgroep van 500 ouders met kinderen van 0 tot en met 12 jaar oud. Om voldoende spreiding te hebben in de leeftijd van de kinderen werd ook gestreefd naar quota in de leeftijdsgroepen 0 tot 4 jaar, 5 tot 8 jaar, en 9 tot 12 jaar¹¹. Onderzoeksbureau *Right Marktonderzoek* is gevraagd een online vragenlijst uit te zetten onder zo'n representatieve groep ouders¹². Met een totale respons van 516 ouders is het streefaantal ruimschoots behaald.

⁹ Boeije (2012)

¹⁰ Baarda et al. (2005)

¹¹ Baarda, de Goede & Teunissen (2005)

¹² In Nederland heeft bijna elk gezin met kinderen toegang tot internet (Schols, Duimel & De Haan 2011; CBS 2013), wat een online enquête t.o.v. telefonische interviews of andere persoonlijke afnames rechtvaardigt

Uit de demografische gegevens bleek echter dat Nederlandse ouders (95%) sterk oververtegenwoordigd waren ten opzichte van allochtone ouders (zie Tabel 1 voor de beschrijvende statistieken van de respondenten in de online steekproef). Dit gold ook wanneer rekening werd gehouden met de culturele achtergrond van de grootouders van deze gezinnen; hooguit 10% van de ondervraagde ouders had een vader of moeder die van origine niet de Nederlandse nationaliteit had. Bij de interpretatie van de resultaten moet dus rekening gehouden worden met een ondervertegenwoordiging van ouders met een niet-Nederlandse culturele achtergrond. De quota voor de drie leeftijdscategorieën van de kinderen zijn wel gerealiseerd. De oudste kinderen in het gezin, waar de vragen uit de online vragenlijst betrekking op had, zijn redelijk gelijk verdeeld over de drie leeftijdsgroepen.

Tabel 1. Beschrijvende statistiek van de eigenschappen van de respondenten

	n	%	Min	Max	M	SD
Geslacht ouder						
Man	164	31.8				
Vrouw	352	68.2				
Leeftijd ouder (jaren)			19	69	37.3	7.2
Hoogst afgeronde opleiding^a			1	7	4.6	1.3
Burgerlijke staat						
Samenwonend/gehuwd	420	81.4				
Alleenstaand	96	18.6				
Etniciteit						
Nederlands	489	94.8				
Surinaams/Antilliaans	4	.8				
Turks/Marokkaans	4	.8				
Anders ^b	17	3.3				
Leeftijd oudste kind (jaren)			0	12	6.5	3.5
0-4	171	33.1				
5-8	167	32.4				
9-12	178	33.5				
Geslacht kind						
Jongen	288	55.8				
Meisje	228	44.2				

Noot. ^a Opleidingsniveau is gelabeld als 1=geen; 2=LBO/VBO; 3=MAVO/VMBO/MULO/ULO; 4=MBO; 5=HAVO/VWO/WO-propedeuse; 6=HBO/WO-bachelor; 7=WO-doctoraal/master. ^b Onder de groep 'anders' valt elke andere etniciteit die binnen de voorgaande etnische subgroepen niet is mee genomen.

Procedure

De kwantitatieve dataverzameling van dit onderzoek vond plaats onder een panel van ouders die benaderd zijn door onderzoeksbureau *Right Marktonderzoek*. Een voorwaarde voor het kunnen deelnemen aan het onderzoek was dat de ouder één of meerdere kinderen had in de leeftijd van 0 tot en met 12 jaar. Ouders die ook een of meer oudere kinderen in huis hadden konden ook aan het onderzoek deelnemen, maar hen is wel gevraagd om de vragen te beantwoorden voor de opvoeding van het oudste kind binnen de leeftijdsgrenzen van dit onderzoek. Indien de ouder bij de eerste set van vragen over demografische gegevens had aangegeven dat hij of zij een alleenstaande ouder was, is daar in de rest van de vragenlijst rekening mee gehouden. Beantwoording van de vragenlijst duurde ongeveer een half uur.

Meetinstrumenten

Voor het kwantitatieve onderzoek is gekozen voor een online vragenlijst. In deze vragenlijst zijn de algemene onderzoeksvragen geoperationaliseerd door deze zo specifiek mogelijk in stellingen of vragen uit te werken. Deze uitgewerkte items zijn hoofdzakelijk gebaseerd op de uitkomsten van de kwalitatieve interviews, alsook op informatie uit ander voorgaand onderzoek en additionele bronnen. Zulke bronnen zijn bijvoorbeeld de vragen van ouders aan deskundigen op de website van *mediaopvoeding.nl* en de resultaten van het eerste Opvoed- en Opgroeionderzoek naar de informatiebehoefte van ouders in opdracht van *Stichting Opvoeden.nl*¹³. Tevens is de *ouderlijke opvoedcompetentieschaal* toegevoegd uit de NOSI (Nijmeegse Ouderlijke Stress Index) en is aansluiting gezocht bij de VOBO (Vragenlijst Onvervulde Behoeftes aan Opvoedingsondersteuning), die door middel van tien thema's meet of ouders problemen ervaren met de opvoeding, of men die belastend vindt, of men hulp/ondersteuning heeft gezocht en of die hulp/ondersteuning effectief was.

Om problemen bij het opvoeden te kunnen vaststellen zijn in de vragenlijst concrete voorbeelden gegeven van potentieel belastende opvoedsituaties, zowel in het algemeen als specifiek voor de omgang met media in het gezin. Ouders rapporteerden of ze die situaties in hun opvoeding herkennen en zo ja hoe lastig die opvoedvragen dan voor hen zijn. De antwoordopties bij elke situatie waren (1) 'herken ik helemaal niet' en 'herken ik wel' in combinatie met achtereenvolgens (2) 'maar niet lastig', (3) 'en vind ik een beetje lastig', (4) 'en vind ik redelijk lastig' en (5) 'en vind ik heel erg lastig'.

Om daarnaast inzicht te kunnen krijgen in welke ouders meer of minder belasting in de (media-)opvoeding ervaren, zijn de volgende concepten¹⁴ uitgevraagd:

- ❖ gepercipieerde positieve media-effecten (15 items) en negatieve media-effecten (17 items);
- ❖ perceptie op media in het gezin als 'instrumentele beloning of straf in de opvoeding voor het kind' (4 items) en als 'ontlastend voor de ouder' (5 items);
- ❖ inschatting van tekortschietende opvoedcompetenties (12 items)¹⁵;
- ❖ ervaren steun van de (ex)partner bij de opvoeding (6 items).

Om vast te kunnen stellen in hoeverre de ouders gebruik maken van mediabronnen als ondersteuning bij opvoedvragen, is gevraagd hoe vaak de ouders verschillende bladen lezen, websites bezoeken en TV programma's bekijken. Op basis van factoranalyse zijn schalen geconstrueerd voor media die specifiek ondersteunend kunnen zijn bij de opvoeding, t.w.: opvoedbladen (8 items), opvoed TV programma's (6 items), algemene opvoedwebsites (14 items), en media-gerelateerde opvoedwebsites (8 items).

¹³ De Hond (2014)

¹⁴ In de appendix zijn alle schalen met psychometrische gegevens vermeld.

¹⁵ De NOSI competentieschaal kent 15 items, maar omwille van de betrouwbaarheid zijn hier 3 positief geformuleerde items niet benut.

Om tot slot een beeld te kunnen krijgen van hoe ouders met kinderen tot en met 12 jaar denken over verschillende vormen en bronnen van opvoedingsondersteuning, is ook nog gevraagd hoe nuttig ouders verschillende informatiebronnen, die ze bij vragen kunnen raadplegen, vinden. Factoranalyse wees op drie typen bronnen die ouders herkennen: naasten, als familie en vrienden (3 items), andere personen, t.w. professionals voor opvoedingsondersteuning of mede-opvoeders van de kinderen (7 items), en verschillende media, als bladen websites en TV programma's (6 items). Daarnaast hebben de ouders aangegeven wat hun waardering is voor opvoedingsondersteuning in de vorm van online contact (8 items) en persoonlijk, offline contact (4 items).

Validiteit en betrouwbaarheid

Op diverse manieren is getracht de validiteit en betrouwbaarheid van het totale onderzoeksproject te waarborgen. Allereerst draagt het 'mixed methods' onderzoeksdesign bij aan de interne validiteit van de gegevens¹⁶. De semigestructureerde interviews bevorderen de interne validiteit: doordat niet is vastgehouden aan een vaste structuur, werd de formulering van de gesprekken zo min mogelijk gestuurd wat de kans vergrote dat ouders hun werkelijke beleving deelden. Ter bevordering van de betrouwbaarheid werd datgene wat de ouder vertelde, na elk topic samengevat om de juistheid ervan te controleren¹⁷ en is het interview opgenomen met opnameapparatuur. Tevens is de sociale wenselijkheid van de antwoorden van ouders verkleind, door te benadrukken dat hun visie belangrijk was en dat er geen goede of foute antwoorden waren.

Door bij het kwantitatieve onderzoek gebruik te maken van een relatief grote onderzoeksgroep (N = 516), is de onbetrouwbaarheidsmarge verkleind. De gegevens van de online enquête zijn verwerkt via het programma SPSS, versie 21.0. Bij de meeste hierboven genoemde concepten is via factoranalyse geverifieerd welke items binnen een concept voldoende innerlijke samenhang vertoonden om samengevoegd te kunnen worden tot betrouwbare schalen voor de bovengenoemde concepten¹⁸.

¹⁶ Baarda et al. (2005)

¹⁷ Onwuegbuzie & Leech (2007)

¹⁸ De betrouwbaarheid van alle schalen was volgens *Cronbach's alpha* tests goed; de waarden varieerden tussen 0,73 en 0,96.

Resultaten

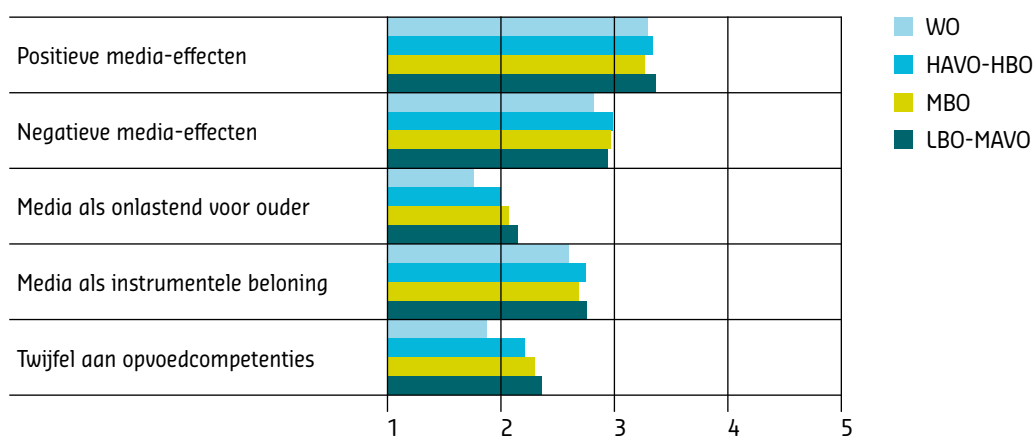
Hieronder gaan we in op de resultaten. Eerst kijken we naar hoe ouders in het algemeen denken over de rol van media in het leven van kinderen en over hun (media-) opvoedcompetenties. Vervolgens behandelen we in hoeverre ouders moeite hebben met de media en andere zaken in de dagelijkse opvoeding, en om welke ouders het dan gaat. Daarna kijken we of ouders die moeite ervaren bij het opvoeden bepaalde informatiebronnen als steun gebruiken, en tot slot, hoe nuttig ouders online opvoedingsondersteuning vinden in vergelijking met andere informatiebronnen.

Visies op opvoeden en op media voor kinderen in het gezin

Ouders van verschillende opleidingsniveaus

Figuur 1 laat zien hoe ouders van verschillende opleidingsniveaus denken over de rol van media in het leven van kinderen en in de dagelijkse opvoeding, en over de opvoedcompetenties. Voor het gemak zijn voor deze analyses de opleidingscategorieën herordend tot vier groepen. Op de schaal van 1 (oneens) tot 5 (eens) zijn ouders in het algemeen meer overtuigd van de positieve effecten die media op kinderen kunnen hebben dan van de negatieve effecten. Ouders met verschillende opleidingsniveaus verschillen hierin niet significant van elkaar.

Dat media een handig instrument vormen voor de ouder, bijvoorbeeld dat het kind er even zoet mee is terwijl de ouder het huishouden doet, wordt niet heel sterk gedeeld door alle ouders. Men is het hier eerder oneens mee dan eens; vooral ouders met een opleiding op WO-niveau vinden dat¹⁹. Dat media ingezet kunnen worden als beloning of straf voor het kind wordt iets meer onderstreept en dat geldt voor ouders van alle opleidingsniveaus. Tot slot hebben de ouders ook geen heel sterke twijfels aan hun opvoedcompetenties. Ouders met een opleiding op WO-niveau hebben de minste twijfel; ouders met een lager of middelbaar opleidingsniveau hebben significant wat meer twijfel over hun competenties in de dagelijkse opvoeding²⁰.

Figuur 1. Mate waarin ouders van verschillende opleidingsniveaus het oneens (1) of eens (5) zijn met vier typen opvattingen over media in het gezin en over opvoedcompetenties

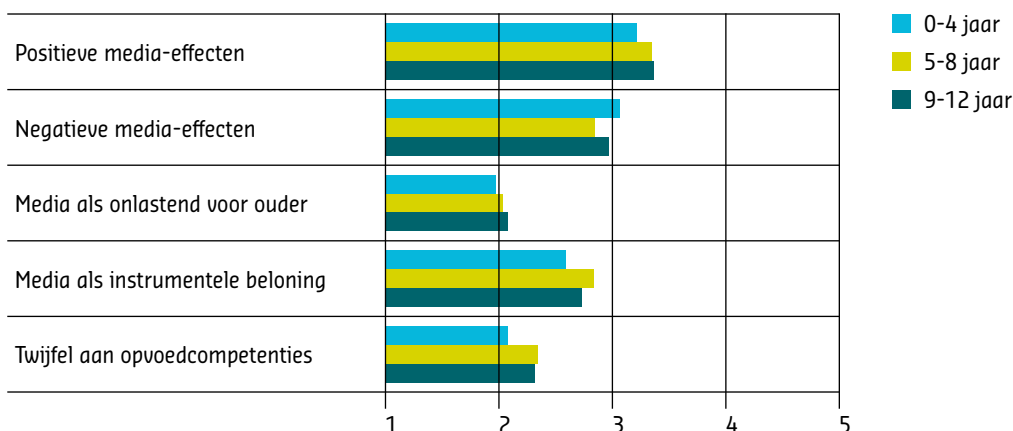
¹⁹ $F(3,511)=2,54; p < 0,010$

²⁰ $F(3,511)=4,07; p < 0,001$

Ouders van kinderen in verschillende leeftijdsgroepen

Figuur 2 laat zien hoe ouders met kinderen in de drie leeftijdsgroepen denken over de rol van media in het leven van hun kinderen en de dagelijkse opvoeding en over de opvoedcompetenties. Ouders van oudere kinderen zijn significant iets optimistischer over de positieve effecten die media kunnen hebben dan ouders van jongere kinderen²¹, terwijl ouders van jonge kinderen juist significant wat meer overtuigd zijn van de negatieve effecten²².

Ouders van kinderen tussen 5 en 8 jaar zien significant het meeste heil in het instrumenteel gebruik van media als straf of beloning, terwijl ouders van kinderen tot 4 jaar dat het minst ondersteunen²³. Twijfel aan de opvoedcompetenties komt significant vaker voor bij ouders van kinderen van 5 tot 8 jaar en van 9 tot 12 jaar²⁴.

Figuur 2. Mate waarin ouders van kinderen in verschillende leeftijdsgroepen het oneens (1) of eens (5) zijn met vier typen opvattingen over media in het gezin en over opvoedcompetenties

Opvoedproblemen

Lastige opvoedsituaties

Op basis van de interviews is in de online enquête aan ouders gevraagd of zij een dertigtal potentieel moeilijke opvoedsituaties herkennen, en zo ja in hoeverre die situaties voor hen lastig zijn. Zoals Tabel 2 laat zien is het merendeel van de voorgelegde situaties voor een groot deel van de ouders herkenbaar (eerste kolom met percentages). De meest herkenbare situaties hebben van doen met *regels en grenzen stellen, opstandig, brutaal gedrag* en *overmatig lang gebruik van media* door de kinderen, gevolgd door *problemen met emoties als angst of onzekerheid*. Ouders hebben daarentegen relatief weinig ervaring met *angsten naar aanleiding van enge media, problemen met lichamelijke gezondheid, meekomen op school* en *stiekem gedrag op sociale media*.

²¹ F(2,512)=4,67; p< 0,050

²² F(2,512)=3,84; p< 0,050

²³ F(2,512)=5,10; p< 0,001

²⁴ F(2,512)=6,75; p< 0,001

Van de ouders die de voorgelegde problemen herkennen, vindt ongeveer de helft in meer of mindere mate dat de problemen lastig zijn (zie laatste kolom in de tabel). Ouders vinden het relatief het meest lastig *hoe ze met ongeschikte media-inhouden om moeten gaan*, gevolgd door *te lang mediagebruik*. Ruim 60 procent van de ouders die deze situaties in hun dagelijkse opvoeding tegen komen, zegt dat ze het moeilijk vinden hier mee om te gaan. Daarnaast hebben ouders relatief ook veel problemen met kinderen die *eindeloos zeuren om media te mogen gebruiken* en *zich vervelen en niets anders willen dan media gebruiken*. Aangezien het bij deze problemen om een groot deel van de ouders gaat die dit in de dagelijkse opvoeding tegenkomen, is dit kennelijk een serieus probleem voor veel ouders van kinderen tot en met 12 jaar.

Tabel 2. Percentage ouders dat potentieel moeilijke opvoedsituaties herkent, dan wel lastig vindt

Opvoedsituatie	% wordt herkend	% is lastig	
		Absoluut	Relatief
Te lang achter elkaar bezig zijn met media	<i>68,4</i>	41,3	<i>60,4</i>
Zich vervelen en niets anders willen dan een beeldscherm gebruiken	<i>65,1</i>	34,7	<i>53,3</i>
Via media ongeschikte dingen kunnen tegenkomen	<i>56,2</i>	34,5	<i>61,4</i>
Eindeloos zeuren om een media-apparaat te gebruiken	<i>62,6</i>	34,1	<i>54,5</i>
Opstandig gedrag, driftbuien	<i>67,8</i>	33,3	49,1
Omgaan met emoties (angst, humeurigheid, onzekerheid)	<i>64,7</i>	31,4	48,5
Mondigheid, brutaal zijn	<i>68,0</i>	30,8	45,3
Regels en grenzen stellen	<i>68,2</i>	29,5	43,3
Op de computer snel afgeleid zijn van bv. huiswerk	48,3	26,9	<i>55,7</i>
Een film zien of spel spelen met een te hoge leeftijd	<i>51,4</i>	24,6	47,9
Doorbrennen vrije tijd	<i>53,7</i>	24,6	45,8
Huiswerk of andere taken in huis	<i>56,4</i>	24,6	43,6
Iets met een scherm willen als er een te jong kind bij is	44,2	23,8	<i>53,8</i>
Slapen, op tijd, meteen gaan slapen, in bed blijven	<i>58,7</i>	23,6	40,2
Eten, gezond en verschillend, bord leeg eten	<i>59,7</i>	23,3	39,0
Kunnen overleggen met het kind	45,7	22,9	<i>50,1</i>
Een eigen smartphone willen hebben	<i>50,4</i>	22,1	43,8
Grensoverschrijdend gedrag (kattenkwaad)	46,7	21,3	45,6
Omgang met vriendjes, pesten, er wel/niet bij horen	46,1	20,0	43,4
Aandacht verdelen over kinderen	47,1	19,8	42,0
Zeuren om eten, speelgoed wat ze van reclame kennen	<i>52,7</i>	19,8	37,6
Angstdromen hebben na een eng computerspel of film	36,8	19,2	<i>52,2</i>
Een eigen tv of computer op de slaapkamer willen	48,6	18,6	38,3
Mediagebruik afspraken (in het algemeen)	<i>52,5</i>	16,1	30,7
Stiekem ongeschikte foto's op sociale media plaatsen	28,1	15,5	<i>55,2</i>
Zindelijkheid en persoonlijke hygiëne	44,4	15,3	34,5
Kind verantwoordelijkheid geven	49,0	14,1	28,8
Leren en ontwikkelen	<i>52,1</i>	13,4	25,7
Meedoen op school, cijfers, spijbelen	30,8	13,0	42,2
Lichamelijke beweging en gezondheid	34,1	12,0	35,2
Gemiddeld	52,0	23,5	44,9

Noot. Groene, cursief gedrukte percentages zijn meest herkenbare, of relatief meest lastige opvoedsituaties.

Andere potentieel moeilijke situaties in de opvoeding die meer dan 50 procent van de ouders lastig vinden om mee om te gaan hebben bijna ook allemaal te maken met het mediagebruik van de kinderen: *afleiding bij huiswerk door de media, iets met de media willen doen als er ook een te jong kind in de buurt is, angstgedragnen hebben na enge media, stiekem gedrag via de sociale media vertonen en kunnen overleggen met het kind*. Deze situaties komen niet allemaal heel erg vaak voor, maar als ze voorkomen vindt toch minstens de helft van die ouders het lastige situaties om op te lossen.

Ouders hebben relatief het minst problemen met opvoedsituaties rond *media-afspraken in het algemeen maken, kinderen eigen verantwoordelijkheid geven en leren en ontwikkeling*. Hoewel ongeveer de helft van de ouders dit soort lastige situaties herkent in hun dagelijkse opvoeding, kunnen ze daar klaarblijkelijk wel goed mee omgaan.

Typen opvoedproblemen

Om overzichtelijke uitspraken te kunnen doen over hoe de ervaren last van de (media-) opvoeding samenhangt met kenmerken van de ouders, zijn de 30 individuele opvoedsituaties uit Tabel 2 via een factoranalyse geclusterd tot vijf typen opvoedproblemen²⁵. Twee typen opvoedproblemen hebben specifiek te maken met de media: 1) te lang of te vaak media willen gebruiken (3 items, inclusief zeuren en niet kunnen stoppen), en 2) ongewenste effecten of ongeschikte inhoud die niet bij het kind passen (alle 9 andere media-gerelateerde items). De andere, algemene typen opvoedproblemen gaan over: 3) het sociaal gedrag van kinderen (6 items), 4) opstandig of brutaal gedrag (2 items), en 5) de gezondheid van kinderen (4 items). In de rest van de rapportage spreken we dus niet meer over de moeilijke opvoedsituaties op item-niveau, maar over de vijf geclusterde typen opvoedproblemen.

Prevalentie van typen opvoedproblemen

Om na te gaan of ouders de vijf typen opvoedproblemen in verschillende mate als lastig ervaren, zijn de gemiddelde prevalentiescores op de schalen met elkaar vergeleken. Zoals Tabel 3 (laatste kolom) laat zien, is het probleem van te lang tijd aan media (willen) besteden het meest lastig voor de ouders; 43% van de ouders vindt het een (zeer) lastig, herkenbaar probleem in de opvoeding. Problemen met opstandig gedrag van de kinderen komen significant wat minder vaak voor: ruim een derde van de ouders vindt brutaal of opstandig gedrag lastig om mee om te gaan. Problemen met de gezondheid van het kind, de sociale omgang, en met allerlei media-inhouden die ongeschikt zijn voor kinderen, zijn relatief het minst lastig; ongeveer een kwart van de ouders vindt dit moeilijk in de opvoeding.

²⁵ Na eliminatie van 6 opvoedsituaties die onduidelijk laadden in de factoranalyse zijn 5 unieke typen vraagstukken bij de opvoeding gevonden; de items per factor zijn weergegeven in de Appendix. Door vervolgens de scores per ouder op de items die een factor definiëren bij elkaar op te tellen en de uitkomst te delen door het aantal items, zijn vijf opvoedprobleem-schalen geconstrueerd. Omdat de antwoorden op de schalen scheef verdeeld waren, zijn de schaalcores voor elke ouder tot slot gedichotomiseerd tot 'niet aanwezig/niet lastig' (0) en 'lastig' (1). De vijf schalen hebben een goede betrouwbaarheid: *Cronbach's alpha* varieerde van 0,73 tot 0,92; *Pearson's r* was 0,65.

Tabel 3. Prevalentie van typen opvoedproblemen bij ouders met kinderen van 0 tot en met 12 jaar, uitgesplitst voor vaders en moeders

	Vaders	Moeders	Totaal
Te lang en vaak media gebruiken	0,51 ^x	0,39 ^y	0,43 ^a
Opstandig gedrag	0,30	0,37	0,35 ^b
Ongeschikte media-inhouden	0,34 ^x	0,24 ^y	0,28 ^c
Sociale normen	0,33	0,26	0,28 ^c
Gezondheidsproblemen	0,26	0,22	0,23 ^c

Noot. ^{x,y} Waardes met verschillende superscripts per rij verschillen significant van elkaar. ^{a,b,c} Waardes in de Totaal-kolom met verschillende superscripts verschillen significant van elkaar.

Tabel 3 laat ook zien dat vaders niet van moeders verschillen in de mate waarin ze de drie algemene opvoedproblemen lastig vinden. Vaders vinden het daarentegen wel lastiger om in de opvoeding om te gaan met beide media-problemen dan moeders. Met name het probleem dat kinderen te lang tijd willen besteden aan media is voor de helft van de vaders een probleem, tegen 39% van de moeders.

Tabel 4. Prevalentie van typen opvoedproblemen bij ouders met kinderen van 0 tot en met 12 jaar, uitgesplitst voor zonen en dochters, en voor kinderen in drie leeftijdsgroepen

	Geslacht		Leeftijd		
	Zonen	Dochters	0-4 jaar	5-8 jaar	9-12 jaar
Te lang en vaak media gebruiken	0,47 ^x	0,37 ^y	0,29 ^x	0,47 ^y	0,52 ^y
Opstandig gedrag	0,37	0,32	0,26 ^x	0,45 ^y	0,34 ^x
Ongeschikte media-inhouden	0,30	0,25	0,18 ^x	0,30 ^y	0,35 ^y
Sociale normen	0,32 ^x	0,23 ^y	0,13 ^x	0,35 ^y	0,37 ^y
Gezondheidsproblemen	0,24	0,22	0,23	0,26	0,22

Noot. ^{x,y} Waardes met verschillende superscripts per rij voor geslacht en leeftijd verschillen significant van elkaar.

Tabel 4 laat zien hoe ouders de opvoedlast ervaren in relatie tot de kenmerken van hun kinderen. Ouders vinden het (langdurige) mediagebruik van hun zonen lastiger dan dat van hun dochters. Bij bijna de helft van de jongens hebben ouders aangegeven dat ze te lang en te vaak media gebruiken een probleem vinden, terwijl dat 'slechts' bij 37 procent van de meisjes is. Daarnaast hebben ouders in de opvoeding ook significant meer problemen met de sociale omgang bij jongens dan bij meisjes.

Zoals Tabel 4 ook laat zien, spelen bijna alle opvoedproblemen significant meer bij oudere kinderen dan bij de jongere kinderen. Ouders met 0 tot 4 jarige kinderen vinden de problemen in het algemeen veel minder vaak lastig dan ouders met kinderen van 5 tot 8 en van 9 tot en met 12 jaar. De enige twee uitzonderingen hierop zijn opstandig gedrag, wat bij de 9 tot 12 jarigen weer minder lastig is dan bij de 5 tot 8 jarigen, en gezondheidsproblemen, welke bij alle drie de leeftijdsgroepen in gelijke mate spelen.

Relatieve prevalentie van opvoedvragen

Hierboven is in absolute zin vastgesteld hoeveel ouders, verdeeld naar het geslacht van de ouders zelf en van de kinderen, en per leeftijdsgroep van de kinderen, moeite hebben met de vijf typen opvoedvragen. Om rekening te kunnen houden met deze demografische kenmerken en tegelijk met diverse andere gezins- en ouderkenmerken zijn logistische regressieanalyses uitgevoerd voor de vijf typen opvoedproblemen (zie Tabel 5). In deze analyses is de relatieve kans op het ervaren van een opvoedprobleem berekend voor elk kenmerk, rekening houdend met de invloed van de overige kenmerken in de analyse. Als voorspellers van de opvoedlast is gekozen voor de demografische kenmerken van de kinderen en van de ouders, diverse gezinskenmerken, de ervaren opvoedcompetenties, en voor de opvattingen die ouders over media voor kinderen huldigen. We gaan er daarbij van uit dat deze variabelen in meer of mindere mate bepalend zijn voor hoe ouders de opvoeding uitvoeren en ervaren.

Volgens de odds-ratio's in Tabel 5, is het vertrouwen in de opvoedcompetenties een belangrijke voorspeller voor het ervaren van problemen in de opvoeding. Ouders die onzeker over hun opvoedcompetenties zijn, vinden alle problemen in de opvoeding lastiger. De kans daarop is het grootst voor opvoedproblemen op het gebied van sociale omgang: bij elk heel punt dat ouders hoger scoren op de negatieve opvoedcompetentieschaal, is de kans op het ervaren van problemen met de sociale omgang 3,72 keer zo groot. Voor onzekere ouders bij het omgaan met opstandig gedrag is die kans 2,72. Onzekere ouders hebben verder een wat grotere kans dat ze vragen over de inhoud van de media lastig vinden, dan dat ze de te lange tijd die hun kinderen met media willen doorbrengen een probleem vinden. Beide mediaopvoedingsproblemen spelen echter significant vaker bij onzekere ouders dan bij ouders die niet twijfelen aan hun competenties.

Tabel 5. Odds-ratio's (exp(B)) voor het hebben van vijf typen opvoedvragen volgens binair logistische regressieanalyses voorspeld door ouder en kind kenmerken en opvattingen over media voor kinderen.

	Media-Tijd	Media-Inhoud	Sociale omgang	Opstandig gedrag	Gezondheid
Kind kenmerken					
Geslacht (1=zoon; 2=dochter)	0,69	0,84	0,65	0,90	1,02
Leeftijd	1,13***	1,13**	1,14**	0,98	0,97
Ouderkenmerken					
Geslacht (1=vader; 2=moeder)	0,73	0,92	0,79	1,36	0,96
Opleiding	1,13	1,04	0,99	0,83*	0,94
Een- versus twee-ouder gezin	1,34	1,04	0,94	1,72	2,48**
Aantal kinderen thuis	1,25	1,08	1,34	1,55*	1,17
Partnersteun	0,99	0,97	0,85	0,73~	0,75
Negatieve opvoedcompetenties	1,58**	2,07***	3,72***	2,72***	1,71**
Ouderopvattingen					
Media hebben positieve effecten	0,63	0,56*	0,78	1,23	0,85
Media hebben negatieve effecten	2,60***	3,53***	1,87**	1,37~	1,64**
Media handig om ouder te ontlasten	0,96	1,98**	0,72	0,53**	1,31
Media handig als straf/beloning	2,57***	1,27	2,05***	2,65***	1,44
Chi2 (12)	145,69***	140,67***	148,97***	121,28***	65,08***

Noot. Significantiewaarden: ~ $p < 0,010$; * $p < 0,050$; ** $p < 0,010$ en *** $p < 0,001$.

Opvattingen van ouders over negatieve media-effecten zijn eveneens belangrijke voorspellers voor alle opvoedproblemen. Ouders die de negatieve effecten van de media op kinderen onderschrijven, ervaren (bijna) alle problemen in de opvoeding meer als lastig. De kans daarop is het grootst voor problemen rond de ongeschikte inhoud van media, gevolgd door problemen rond de tijd die kinderen met media (willen) doorbrengen.

Tabel 5 laat verder zien dat ouders bij oudere kinderen wat meer moeite hebben met het beheersen van de tijd die kinderen met media willen doorbrengen en met de sociale omgang van hun kinderen. Daarnaast vinden ouders die de media als straf of beloning inzetten het ook lastiger hoe ze om moeten gaan met de tijd die kinderen aan media willen besteden en met de sociale omgang van hun kinderen. Kunnen reageren op ongeschikte media-inhouden is eveneens lastiger voor de ouders als kinderen ouder worden en voor ouders die de media gebruiken om hun eigen opvoedingstaak te ontlasten. Ouders die de positieve effecten van media onderschrijven hebben daarentegen juist minder moeite met het omgaan met media-inhouden in de opvoeding.

Opstandig gedrag van de kinderen is vooral lastig voor ouders die de media als straf of beloning willen gebruiken, ouders die een lagere opleiding hebben genoten, en als er meer kinderen in het gezin zijn. Gezondheidsproblemen, tot slot, worden vaker ervaren door ouders die gezamenlijk de opvoeding ter hand nemen dan door ouders die alleenstaand zijn.

Gebruik van informatiebronnen

De mate waarin ouders gebruik maken van vier verschillende mediatypen als informatiebron voor opvoedingsvragen is weergegeven in Tabel 6. Televisieprogramma's als *Eerste hulp bij opvoeden* of *The Nanny* worden relatief het meest bekeken; iets meer dan zestig procent van de ouders ziet deze programma's geregeld. Opvoedbladen, als *J/M of Ouders van Nu*, en websites die opvoedinformatie bieden, zoals *cjg.nl*, *Ouders Online*, *ggd.nl*, *opvoeden.nl*, worden gemiddeld door zo'n 4 op de 10 ouders regelmatig bezocht. Websites die specifiek informeren over kinderen en media, zoals de website van *Kijkwijzer*, *Mediasmarties* of *mediaopvoeding.nl*, worden relatief weinig bezocht. Gemiddeld komt slechts 1 op de 8 ouders wel eens op deze websites.

Tabel 6. Percentage ouders met kinderen van 0 tot en met 12 jaar dat gebruik maakt van vier verschillende bronnen met informatie over opvoeden, uitgesplitst naar geslacht van de ouders en de leeftijd van de kinderen

	Geslacht ouders		Leeftijd kinderen			Totaal
	Vaders	Moeders	0-4 jaar	5-8 jaar	9-12 jaar	
Opvoed TV programma's	42,7 ^x	68,2 ^y	65,5	58,7	56,2	60,1 ^a
Opvoedbladen	25,6 ^x	49,2 ^y	56,7 ^x	39,5 ^y	29,2 ^y	41,7 ^b
Opvoed websites	23,8 ^x	44,6 ^y	56,7 ^x	32,9 ^y	24,7 ^y	38,0 ^b
Mediaopvoeding websites	14,0	11,9	9,9	13,8	14,0	12,6 ^c

Noot. ^{x,y} Waardes met verschillende superscripts per rij voor geslacht en voor leeftijden verschillen significant van elkaar. ^{a,b,c} Waardes in de Totaal-kolom met verschillende superscripts verschillen significant van elkaar.

Met uitzondering van de websites die speciaal op kinderen en media gericht zijn, maken moeders significant meer gebruik van alle typen informatiebronnen dan vaders. Daarnaast lezen ouders van de allerjongste kinderen (0 tot 4 jarigen) beduidend vaker bladen met informatie over de opvoeding. Ruim de helft van deze ouders leest geregeld een opvoedtijdschrift. Deze ouders met jonge kinderen komen ook significant vaker op websites met opvoedinformatie dan ouders van kinderen van 5 jaar en ouder. Onder ouders met kinderen in de leeftijd van 9 tot en met 12 jaar is het gebruik van opvoedbladen en websites het laagst.

Om na te gaan of ouders die problemen in de opvoeding ervaren ook meer gebruik maken van de vier typen informatiebronnen, zijn opnieuw logistische regressieanalyses uitgevoerd. Naast de ervaren opvoedlast zijn ook de demografische en ouder- en gezinskenmerken in de analyses gebruikt als voorspeller (zie Tabel 7).

Tabel 7. Odds-ratio's (exp(B)) voor het gebruik van vier typen media met opvoedinformatie volgens binair logistische regressieanalyses voorspeld door ouder- en kindkenmerken en ervaren opvoedproblemen

	Opvoed- bladen	TV programma's	Opvoed- websites	Media websites
Kind kenmerken				
Geslacht (1=zoon; 2=dochter)	1,18	0,86	0,91	0,90
Leeftijd	0,82***	0,95	0,81***	1,01
Ouderkenmerken				
Geslacht (1=vader; 2=moeder)	3,24***	3,16***	2,77***	0,92
Opleiding	1,17	0,99	1,14	1,11
Een- versus twee-ouder gezin	1,18	0,52*	1,11	0,59
Aantal kinderen thuis	1,73**	0,98	1,25	0,90
Partnersteun	1,05	1,25	1,21	1,16
Negatieve opvoedcompetenties	1,11	0,88	1,19	1,14
Opvoedproblemen				
Media-tijd	1,01	0,88	1,02	0,55
Media-inhoud	1,38	1,39	1,21	3,98***
Sociale omgang	1,24	1,49	1,14	1,25
Opstandig gedrag	0,95	1,05	1,34	1,48
Gezondheid	2,13**	2,01*	1,57	1,30
Chi2 (13)	97,96***	55,52***	90,64***	32,29***

Noot. Significantiewaardes: ~ $p < 0,010$; * $p < 0,050$; ** $p < 0,010$ en *** $p < 0,001$.

In overeenstemming met de relaties die hiervoor al beschreven staan blijkt andermaal dat moeders meer gebruik maken van de opvoedinformatiebronnen dan vaders, net als ouders van jongere kinderen. Daarnaast worden opvoedbladen iets vaker gelezen door hoger opgeleide ouders en door ouders met meer kinderen in huis, dan door lager opgeleide ouders en ouders die minder kinderen thuis hebben, en worden opvoedprogramma's wat vaker bekeken in eenouder families dan in twee-ouder gezinnen. De mate waarin ouders steun ervaren van hun partner, of waarin ze vertrouwen hebben in hun eigen opvoeding houdt geen verband met de mate waarin ze gebruik maken van de mediatypen met opvoedinformatie.

De mate waarin ouders moeite hebben met opvoedproblemen is in het algemeen ook niet sterk geassocieerd met het gebruik van de verschillende media, wat inhoudt dat ouders alle informatiebronnen in redelijk gelijke mate gebruiken of ze nu concrete problemen ervaren of niet. Uitzondering op deze regel is omgaan met gezondheidsproblemen. Ouders die dit lastig vinden lezen vaker opvoedbladen en kijken ook vaker naar TV programma's over opvoeden. Verder is er een duidelijke relatie voor problemen met ongeschikte media-inhouden. Ouders die dit lastig vinden in de opvoeding, bezoeken veel vaker websites die informeren over kinderen en media dan ouders die geen moeite hebben met ongeschikte media voor hun kinderen.

Nut van informatie bij opvoedingsvragen

Ouders hebben aangegeven hoe nuttig zij verschillende personen, organisaties of media vinden voor het verkrijgen van antwoorden als ze vragen of twijfels hebben bij de opvoeding. Hierbij ging het om ondersteuning van familie of vrienden (naasten), professionals die opvoedsteun verlenen of die betrokken zijn bij de opvoeding of ontwikkeling van het kind, en om informatieve media zoals websites, programma's of tijdschriften. Ouders schatten de bijdrage van mensen in hun directe omgeving significant het hoogst in als nuttig voor het vinden van oplossingen bij opvoedproblemen (gemiddelde score 3,00 op een schaal van 1 tot 5). Professionals nemen een midden plaats in (score 2,21), terwijl de media significant als minst nuttig werden beoordeeld (2,06).

Om te kunnen bepalen welke ouders de informatiebronnen meer nuttig vinden voor hun opvoedvragen zijn lineaire regressieanalyses toegepast, met als voorspellers de kind-, gezin- en ouderkenmerken en de vijf typen opvoedproblemen. Zoals Tabel 8 laat zien zijn ouders van jongere kinderen meer overtuigd van het nut van alle drie de bronnen voor opvoedhulp als zij vragen hebben over de opvoeding. Naasten worden vooral geprefereerd als ondersteuning door ouders in samengestelde gezinnen en ouders die meer steun van hun (ex) partner ervaren. Ouders die er alleen voor staan of zich alleen voelen in de opvoeding, profiteren dus kennelijk minder van de steun van naasten. Professionals worden wat meer gewaardeerd door hoger opgeleide ouders en ouders die problemen ondervinden met opstandig gedrag van hun kinderen. Tot slot, vinden moeders, hoger opgeleide ouders, en ouders die minder vertrouwen in hun opvoedcompetenties hebben, de media ook nuttiger voor hun opvoedvragen dan vaders, lager opgeleide ouders, en ouders die wel vertrouwen hebben in hun opvoedingsaanpak. Ouders die de mediaopvoeding lastig vinden, dat wil zeggen problemen hebben met het beheersen van de mediatijd of om gaan met ongeschikte inhoud, verschillen niet in hun mening over het nut van de drie typen informatiebronnen ten opzichte van ouders die geen problemen hebben.

Tabel 8 geeft ook inzicht in welke ouders een voorkeur hebben voor opvoedinformatie via het internet en via direct persoonlijk contact. In het algemeen prefereren ouders het persoonlijke contact boven informatie via het scherm; op een schaal van 1 (ongewenst) tot 5 (zeer gewenst) scoort offline contact 3,17 tegen 2,80 voor online contact. Een verschil in de waardering van beide vormen van contact heeft te maken met het geslacht van de ouders. Persoonlijk contact wordt meer gewaardeerd door moeders dan door vaders, maar bij online contact spelen zulke geslachtsverschillen niet. Opvoedinformatie via een beeldscherm wordt daarentegen meer gewaardeerd door ouders met minder kinderen in huis. Beide vormen van informatieoverdracht worden verder ook meer gewaardeerd door ouders die minder vertrouwen hebben in hun opvoedcompetenties, en die zich geconfronteerd zien met problemen rond opstandig, brutaal gedrag van de kinderen. Voor de andere typen opvoedproblemen maken de ouders geen verschil in voorkeur voor online of offline aangeboden opvoedinformatie.

Tabel 8. Voorspelling van het nut van drie typen informatiebronnen voor ouders die vragen hebben over de opvoeding en voor de voorkeur voor contactvorm, door kind- en ouderkenmerken en typen opvoeduragen van ouders (Beta's)

	Informatiebronnen			Contactvorm	
	Naasten	Professionals	Media	Online	Offline
Kind kenmerken					
Geslacht (1=zoon; 2=dochter)	0,08	0,04	-0,01	-0,03	0,00
Leeftijd	-0,20***	-0,15**	-0,20***	-0,06	-0,08
Ouderkenmerken					
Geslacht (1=vader; 2=moeder)	0,06	0,06	0,18***	0,08	0,10*
Opleiding	0,02	0,10*	0,15**	0,06	0,02
Een- versus twee-ouder gezin	0,26***	0,00	-0,01	0,04	0,05
Aantal kinderen thuis	0,05	0,01	-0,01	-0,11*	-0,01
Partnersteun	0,19***	0,02	0,07	-0,05	0,06
Negatieve opvoedcompetenties	-0,03	0,04	0,10*	0,22***	0,12*
Opvoedproblemen					
Media-tijd	0,02	0,08	0,08	0,01	0,05
Media-inhoud	0,05	0,07	0,00	0,01	-0,02
Sociale omgang	0,02	-0,01	0,06	-0,05	-0,02
Opstandig gedrag	0,09	0,14*	0,10	0,13*	0,12*
Gezondheid	-0,01	0,07	0,07	-0,04	-0,05
R2	0,22	0,07	0,13	0,07	0,03
F(13,502)	12,00***	4,06***	6,68***	4,02***	2,13*

Noot. Significantiewaarden: ~ $p < 0,010$; * $p < 0,050$; ** $p < 0,010$ en *** $p < 0,001$.

Conclusie

Dit onderzoek had als doel om na te gaan in hoeverre ouders van kinderen tot en met 12 jaar problemen in de opvoeding ervaren, en met name in welke mate de omgang met media in huis een probleem vormt. Daarnaast waren we benieuwd in hoeverre de ouders gebruik maken van verschillende media met informatie over opvoeden, en in hoeverre ouders de ondersteuning van verschillende bronnen nuttig vinden als zij vragen hebben bij de (media-)opvoeding. Hieronder zetten we eerst een aantal belangrijke uitkomsten op een rij.

❖ Opvoeden gaat meestal goed, maar als er problemen zijn is dat wel vaak lastig

Een eerste bevinding is dat relatief veel ouders de voorgelegde potentiële opvoedproblemen herkennen in hun dagelijkse opvoeding (gemiddeld ca. 52%). In absolute zin zijn de problemen echter niet overdreven problematisch. Gemiddeld ervaart nog geen kwart van alle ouders de voorgelegde opvoedsituaties als enigszins tot zeer lastig, wat op zich een gunstig resultaat is. Ouders hebben in het algemeen dus geen al te grote problemen bij het opvoeden. Tegelijkertijd zegt bijna de helft van de ouders die de problemen in hun opvoeding herkennen, dat ze deze probleemsituaties wel in meer of mindere mate als lastig ervaren. Dat duidt er dus op dat als ouders te maken hebben met een opvoedvraag er een grote kans is dat ze het niet zomaar op eigen kracht weten op te lossen.

❖ Mediagebruik kinderen meest lastig in de opvoeding

Een tweede zeer belangrijke bevinding is dat de top van meest lastige opvoedproblemen voor ouders van kinderen tot en met 12 jaar gedomineerd wordt door situaties die te maken hebben met het gebruik van media door de kinderen. Met name *te lang achter elkaar bezig willen zijn met media, eindeloos zeuren om een apparaat te gebruiken en zich vervelen en niets anders willen dan een beeldscherm* zijn drie tijd gerelateerde probleemsituaties die relatief veel ouders herkennen en die ze ook in sterke mate lastig vinden om mee om te gaan. Andere mediaopvoedingsproblemen die meer met de ongeschiktheid van de media te maken hebben komen in verschillende mate voor bij ouders, wat begrijpelijk is gezien de variatie in de leeftijden van de kinderen. Problemen met sociale media, bijvoorbeeld, zijn nu eenmaal minder voor de hand liggend bij peuters en kleuters dan bij kinderen aan het eind van de basisschool. Desalniettemin zijn ook deze problemen met media-inhouden voor de ouders die er mee te maken hebben in veel gevallen lastig om op te lossen.

❖ Mediaopvoedingsvragen staan los van algemene opvoedingsproblemen

Op basis van de ernst van de problemen zijn vijf op zichzelf staande typen opvoedingsvragen gedefinieerd. Een interessante bevinding hierbij is dat de problemen die ouders ervaren met de tijd die kinderen aan media willen besteden en met de media-inhouden, in hun perceptie los staan van andere problemen in de opvoeding, zoals de sociale omgang van kinderen, opstandig brutaal gedrag, en gezondheidsproblemen. Algemene opvoedperikelen als *kunnen overleggen met het kind, regels en grenzen stellen, of het kind eigen verantwoordelijkheid geven* zijn dus kennelijk niet verweven met de aanpak van te lang media willen gebruiken, of bewust om kunnen gaan met (on)geschikte media-inhouden. Dit kan van belang zijn voor hoe ouders geïnformeerd en ondersteund kunnen worden bij hun opvoedingsvragen.

❖ **Vertrouwen in opvoedcompetenties essentieel**

In de vierde plaats is gebleken dat ouders die de opvoedproblemen lastig vinden, significant minder vertrouwen hebben in hun eigen opvoedcompetenties. Dit is een voor de hand liggend verband, maar duidt er wel op dat aandacht voor de opvoedcompetenties van ouders een belangrijk aspect moet zijn van opvoedingsondersteuning. De mate waarin ouders problemen ervaren blijkt nauwelijks samen te hangen met andere demografische of andere achtergrondkenmerken van de ouders. Wel is gebleken dat ouders die problemen lastiger vinden meer overtuigd zijn van de negatieve effecten van media op hun kinderen en dat problemen met de media sterker spelen bij ouders van oudere kinderen dan bij ouders van jongere kinderen. Het laatste is te verklaren doordat oudere kinderen meer autonomie hebben of willen, en dat ze als onderdeel van hun ontwikkeling op zoek zijn naar nieuwe levenservaringen. De media kunnen hen daar alle gelegenheid toe geven, bijvoorbeeld doordat oudere kinderen ondertiteling kunnen volgen waardoor Amerikaanse geweldseries interessant worden, of doordat ze meer interesse krijgen in sociale media. Voor ouders zijn dat zaken waar ze kennelijk niet direct een antwoord op hebben en in combinatie met zorgen over negatieve effecten van media creëert dat mogelijk een verhoogd risico op opvoedproblemen.

❖ **Traditionele informatiebronnen meest benut voor opvoedvragen**

Dit onderzoek laat zien dat ouders vooral TV programma's benutten als informatiebron voor opvoedvragen, gevolgd door tijdschriften en opvoedwebsites. Websites die speciaal informeren over kind en media-vraagstukken worden relatief weinig bezocht door de ouders. Met name moeders en ouders van jongere kinderen maken meer gebruik van de opvoedbladen en de opvoedwebsites. Hieruit kan worden geconcludeerd dat ouders nog relatief traditioneel opereren in hun zoektocht naar informatie bij opvoedproblemen. Op zich is dit logisch. TV programma's over opvoeden zijn doorgaans gericht op een algemeen publiek en worden daardoor makkelijk en snel gevonden door ouders. Websites als die van *Mediasmarties* of zelfs van *Kijkwijzer* liggen veel minder voor de hand om door een groot publiek bezocht te worden. Zoals de verbanden uitgewezen hebben, zijn het inderdaad juist vooral ouders die het omgaan met media-inhouden door hun kinderen in de opvoeding lastig vinden, die deze gespecialiseerde mediawebsites opzoeken. Om ouders verder te kunnen ondersteunen bij hun mediaopvoeding is het daarom wenselijk dit soort websites meer te integreren met andere informatiebronnen en of meer onder de aandacht van ouders te brengen.

❖ **Directe ondersteuning heeft de voorkeur, maar online opvoedsteun heeft ook potentie**

Een laatste duidelijke uitkomst is dat wanneer ouders met opvoedvragen zitten, zij het liefst steun zoeken bij mensen uit hun directe omgeving, gevolgd door professionals in de opvoedingsondersteuning. Bij vragen over media en kinderen maken ouders echter geen groot onderscheid in welke bronnen ze nuttig vinden of hoe ze de opvoedinformatie het liefst tot zich nemen, via een beeldscherm of via direct persoonlijk contact. Ouders die minder vertrouwen hebben in hun opvoedingsvaardigheden, moeders en hoger opgeleide ouders zien overigens wel meer voordelen van online opvoedingsondersteuning via de media. Aangezien ouders die er alleen voor staan in de opvoeding of minder steun van hun partner ervaren ook minder gebruik lijken te maken van naasten, kan online opvoedingsondersteuning dus juist een goed alternatief vormen.

Aanbevelingen

❖ Richt opvoedingsondersteuning ook op ouders van jonge kinderen die opvoedvragen hebben

In het algemeen zeggen ouders van jongere kinderen tot 4 jaar wat minder moeite te hebben met lastige opvoedsituaties dan ouders van oudere kinderen. Echter, ook onder ouders van baby's, peuters en kleuters ervaart nog steeds ongeveer 1 op de 5 dat ze problematische situaties lastig vinden. Bijna 1 op de 3 ouders ervaart zelfs al problemen met te langdurig mediagebruik door hun jonge kinderen. Ouders van jonge kinderen hebben dus ook een duidelijke behoefte aan op hen gerichte opvoedingsondersteuning.

❖ Biedt ouders specifieke informatie over vragen die aan media gerelateerd zijn

Ouders met kinderen tot en met 12 jaar komen in de dagelijkse praktijk allerlei opvoedingsvraagstukken tegen. Ouders maken daarbij een onderscheid naar algemene opvoedingsproblemen en vragen rond het mediagebruik van hun kinderen. Bij de ondersteuning zou rekening gehouden moeten worden met het soort vragen van ouders over mediaopvoeding. De tijd die kinderen met media willen doorbrengen is een zeer herkenbaar en ook zeer lastig probleem voor de ouders. Omgaan met (on)geschikte media-inhoud en domineren eveneens de top 10 van meest lastige opvoedsituaties.

❖ Profileer online opvoedsteun rond mediaopvoeding naast algemene opvoedingsvraagstukken

Ouders van kinderen tot en met 12 jaar lijken vooral nog gebruik te maken van traditionele informatiebronnen, als TV programma's en opvoedbladen en opvoedwebsites. Voor mediavragen gaan ze wel vaker naar media-websites. Daarnaast prefereren ouders direct persoonlijk contact, vooral van naasten maar ook wel van professionals, boven informatie die ze via websites kunnen krijgen. Online opvoedingsondersteuning moet er dus voor zorgen dat ouders voldoende vertrouwde informatie over allerlei opvoedthema's kunnen krijgen. Juist door het naast elkaar zetten van algemene opvoedonderwerpen, naast thema's over mediaopvoeding kunnen ouders gaan inzien dat de databank van *opvoeden.nl* hen goed kan bedienen. Het is daarbij aan te bevelen om de website meer onder de aandacht te brengen. Het op de hoogte zijn van het bestaan van *opvoeden.nl*, is een voorwaarde voor het gebruik ervan. Daarbij is het raadzaam om, voor zover dat nog niet gebeurt, ook in te zetten op een laagdrempelig en normaliserend karakter van de opvoedsteun zodat ouders het niet zien als een plek voor alleen zware problemen. Verder kan ook gedacht worden aan een toegankelijk, persoonlijk karakter van de informatievoorziening, bijvoorbeeld door het toevoegen van foto's en achtergrondinformatie van de expert die informeert. Om tot slot, de kloof te dichten tussen traditionele informatiebronnen en *opvoeden.nl* zou ook meer gebruik gemaakt kunnen worden van videoclips, grafisch materiaal, opvoedingstestjes etc.

❖ Biedt niet alleen gefundeerde kennis of informatie, maar ook gerichte ondersteuning bij de (media-)opvoeding

Voor alle opvoedvragen geldt dat ouders het lastiger vinden om er mee om te gaan als ze weinig vertrouwen hebben in hun eigen opvoedingsvaardigheden. De databank van *opvoeden.nl* biedt gevalideerde opvoedinformatie die afkomstig is van en gevalideerd is door deskundigen. Voor het effectief ondersteunen van ouders is dit type informatievoorziening een goede belangrijke eerste stap. Daarnaast lijkt het raadzaam om waar mogelijk ouders ook te voorzien van concrete handelingstips, waarmee zij hun opvoedingsactiviteiten kunnen versterken. Door ook aandacht te schenken aan hoe ouders hun opvoedingsvragen kunnen

oplossen en met wie, en wat positieve opvoedingsstrategieën zijn, kan de eventuele opvoedingsverlegenheid omgezet worden in een positief werkende opvoedingscompetentie. Vooral bij de vele vraagstukken rond het mediagebruik van kinderen zou dit een effectieve strategie kunnen zijn, omdat ouders juist bij die vragen vaak niet terug kunnen vallen op de ervaringen van hun eigen ouders of de raadgevingen van anderen in hun persoonlijk netwerk. Uit de interviews in het vooronderzoek bleek o.a. dat ouders behoefte hebben aan richtlijnen en dat ze een bevestiging zoeken voor hun opvoedhandelingen bij het mediagebruik van de kinderen.

❖ Houd rekening met verschillen binnen de doelgroep van opvoeden.nl

De informatie in de databank is algemeen en in principe voor alle ouders bestemd. Toch is het belangrijk om daarbij rekening te houden met mogelijke niveauverschillen binnen de groep van ouders. Voor het kunnen accepteren van de informatie en steun is het goed om deze op een voor alle groepen begrijpelijk niveau aan te bieden. Daarnaast is het ook van belang om inhoudelijk aan te sluiten op aanwezige verschillen in de visies op de (media-) opvoeding onder hoog- en laagopgeleiden. Laag opgeleide ouders ervaren een lagere opvoedcompetentie ten opzichte van hoger opgeleide ouders. Deze ouders maken ook iets minder gebruik van de media als informatiebron bij opvoedingsvragen dan hoger opgeleide ouders. Hoger opgeleide ouders op WO-niveau, tot slot, onderscheiden zich van andere ouders in hun visie op media in het gezin: het gebruik van media als zoethouder in de opvoeding komt significant wat meer voor onder laag of middelbaar opgeleide ouders dan onder hoog opgeleide ouders. Het is nuttig om bij de informatie of advisering over kinderen en media, rekening te houden met dit soort verschillen.

❖ Aanbevelingen voor toekomstig onderzoek

De resultaten en beperkingen bieden aanknopingspunten voor verder onderzoek. Voor een nog diepgaander en volledig beeld zou grootschaliger onderzoek uitgevoerd kunnen worden, waarin 1) meer ruimte is voor de onderliggende opvattingen van ouders, en 2) sprake is van een betere afspiegeling van de totale ouderpopulatie in Nederland. In vervolgonderzoek zou dus meer ruimte gecreëerd kunnen worden voor open vragen, zodat ouders hun beleving beter kunnen onderbouwen. Met name het feit dat ouders de website van *Opvoeden.nl* niet zo goed kennen en ouders websites nog relatief weinig gebruiken als bron van opvoedingsondersteuning, zou meer inzicht kunnen bieden. Ook zouden meer vragen toegevoegd kunnen worden over hoe de opvoeding samenhangt met de aanwezigheid van andere jongere of oudere kinderen. Het is voorstelbaar dat ouders hun ervaringen met het oudste kind gebruiken bij de opvoeding van jongere kinderen, waardoor ze minder behoefte hebben aan steun. Tegelijk kan de opvoeding dan juist ook lastiger worden, omdat ouders er meer opvoedtaken bij krijgen en ze de aandacht moeten verdelen. Hoe dit samenhangt met het mediagebruik van de kinderen en de mediaopvoeding is voor zover wij weten nog niet vaak onderzocht.

In toekomstig onderzoek zou ook gestreefd moeten worden naar een meer juiste afspiegeling van diverse culturele achtergronden in de ouderpopulatie. In vervolgonderzoek kan worden onderzocht of allochtone ouders van kinderen dezelfde problemen in de (media-) opvoeding hebben als autochtone ouders of dat zij andere opvoedproblemen ervaren en of dat zij van elkaar verschillen in de mate waarin de opvoedthema's als lastig of beheersbaar worden gezien.

Sterke punten en beperkingen

Een sterk punt van dit onderzoek is het mixed methods onderzoekdesign. De resultaten uit de interviews konden worden onderzocht onder een grote groep ouders, waardoor de resultaten in principe generaliseerbaar zijn naar ouders met kinderen tot en met 12 jaar in Nederland. Daarnaast kon op basis van de interviews een juiste aansluiting worden gevonden op het taalgebruik van de ouder en hun gedachtes rond het thema van kinderen, media en mediaopvoeding.

Dit onderzoek kent tegelijkertijd ook enkele beperkingen, waar bij de interpretatie van de resultaten rekening mee dient worden te houden. Het vooronderzoek met interviews vond plaats bij slechts 8 ouderparen, zodat in die fase mogelijk toch nog belangrijke informatie niet is komen boven drijven. Desalniettemin kan zo'n kleine onderzoeksgroep wel fungeren als basis voor verder onderzoek²⁶. Bovendien zijn in de interviews tal van thema's besproken en is ruim de tijd genomen om daar dieper op in te kunnen gaan. Daardoor werd tijdens de laatste interviews wel duidelijk dat bij de bespreking van de gevonden thema's niet echt nieuwe informatie meer naar voren kwam. Een andere beperking van het onderzoek is dat het ouderpanel dat is geraadpleegd voor het kwantitatieve onderzoek, geen geheel juiste afspiegeling vormt van de totale ouderpopulatie in Nederland: met name het percentage autochtone ouders (94.8%) komt niet overeen met de werkelijke verhouding. Volgens recente cijfers groeit 30 procent van de jongeren tussen 0 en 18 jaar op in een allochtoon huishouden²⁷. Bij de interpretatie van de onderzoeksresultaten is het belangrijk hier rekening mee te houden.

²⁶ Baarda et al. (2005)

²⁷ Sociaal en Cultureel Planbureau [SCP], (2014)

Referenties

- ❖ Baarda, D. B., de Goede, M. P. M., & Teunissen, J. (2005). *Basisboek Kwalitatief Onderzoek: Handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*. Groningen/Houten: Wolters Noordhoff bv.
- ❖ Boeije, H. (2012). *Analyseren in kwalitatief onderzoek. Denken en doen*. Amsterdam: Boom Lemma.
- ❖ CBS (2013). *ICT gebruik van huishoudens naar huishoudkenmerken*. Heerlen/Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek. Geraadpleegd via: <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?DM=SLNL&PA=71102NED&D1=3&D2=0,2,4-5&D3=l&VW=T>
- ❖ Hermanns, J. (2005). Opvoedingsondersteuning. In J. Hermanns, C. van Nijnatten, F. Verheij, & M. Reuling, (red). *Handboek Jeugdzorg. Deel 2. Methodieken en Programma's* (pp. 23-34). Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- ❖ Hond, de, M. (2014). *Opvoed- en Opgroeionderzoek in opdracht van Stichting Opvoeden.nl*. Geraadpleegd via <http://stichtingopvoeden.nl/onderzoek-maurice-de-hond>.
- ❖ Onwuegbuzie, A. J., & Leech, N. L. (2007). Validity and qualitative research: An oxymoron? *Quality & Quantity*, 41, 233–249. doi: 10.1007/s11135-006-9000-3
- ❖ Oudhof, M., de Wolff, M., de Ruiter, M., Kamphuis, M., L'Hoir, M. & Prinsen, B. (2013). *Opvoedingsondersteuning: Voor hulp bij opvoedingsvragen en lichte opvoedproblemen*. Utrecht: Nederlands Centrum Jeugdgezondheid.
- ❖ Schols, M., Duimel, M., & de Haan, J. (2011). *Hoe cultureel is de digitale generatie? Het internetgebruik voor culturele doeleinden onder schoolgaande tieners*. Den Haag: SCP.
- ❖ Sleeboom, I. & Hermanns, J. (2014 in voorbereiding). *Behoeftte aan opvoedingsondersteuning en de rol van internet daarin: Ouders van pubers en jongvolwassenen aan het woord. Vraaganalyse ten behoeve van de informatiebank over opvoeden, opgroeien en gezondheid van de Stichting Opvoeden.nl*. Woerden: H & S Consult.
- ❖ Sociaal en Cultureel Planbureau (2014). *Aantal minderjarigen in allochtoon huishouden neemt toe. Jeugdmonitor*. Den Haag: Ministerie VWS en CBS. Verkregen via: <http://jeugdmonitor.cbs.nl/nl-nl/indicatoren/publicaties/2013/aantal-minderjarigen-in-allochtoon-huishouden-neemt-toe/>

Appendix

Bijlage 1 Psychometrische gegevens van de gebruikte schalen

	Gemiddelde	sd	Alpha / r
Positieve media-effecten op het kind (15) ^a	3,32 ^a	,50	,86
Negatieve media-effecten op het kind (17)	2,96 ^b	,73	,94
Media als ontlastend voor de ouder ouder (5)	2,03 ^b	,74	,84
Media als instrumentele beloning/straf voor kind (4)	2,82 ^a	,73	,67
Twijfel aan opvoedcompetenties (12)	2,24	,73	,94
Ervaart steun van de (ex)partner (6)	3,70	,81	,87
Leest opvoedbladen (8)	0,42	,49	,91
Ziet opvoed TV programma's (6)	0,60	,49	,83
Bezoekt opvoedsites (14)	0,38	,49	,93
Bezoekt media opvoed websites (8)	0,13	,33	,96
Ziet nut van naasten als informatiebron voor opvoedvragen (3)	3,00	,92	,65
Ziet nut van professionals als informatiebron voor opvoedvragen (7)	2,21	,83	,79
Ziet nut van media als informatiebron voor opvoedvragen (6)	2,06	,92	,89
Waardeert online contact (8)	2,80	,80	,93
Waardeert offline contact (4)	3,17	,81	,86

Noot. ^a Tussen haakjes staat het aantal items van de schaal vermeld.

Bijlage 2

Factor matrix^a voor opvoedvraagstukken

Factoren	I	II	III	IV	V
Hoe lastig vindt u ...					
Ongeschikte media-inhouden					
Stiekem ongeschikte foto's op sociale media plaatsen	<i>.89^b</i>	-.05	.05	-.12	-.03
Angstdromen hebben na een eng computerspel of film	<i>.84</i>	-.13	.05	-.03	.13
Zeuren om eten, speelgoed wat ze van reclame kennen	<i>.75</i>	.06	.02	-.05	.11
Een eigen smartphone willen hebben	<i>.71</i>	.16	-.02	.00	-.12
Een eigen tv of computer op de slaapkamer willen	<i>.71</i>	.13	.04	.10	-.15
Iets met een scherm willen als er een te jong kind bij is	<i>.69</i>	-.01	-.07	.19	.12
Een film zien of spel spelen met een te hoge leeftijd	<i>.67</i>	.05	-.02	.19	.01
Op de computer snel afgeleid zijn van bv. huiswerk	<i>.63</i>	.11	.08	.21	-.24
Via media ongeschikte dingen tegenkomen	<i>.59</i>	.10	-.00	.21	.02
Sociale normen					
Omgang met vriendjes, geen pesten, erbij horen	.11	<i>.82</i>	-.06	-.04	-.01
Omgaan met emoties, angst, humeurig, onzekerheid	-.18	<i>.81</i>	-.01	.13	.20
Kunnen overleggen met het kind	.04	<i>.81</i>	.01	-.04	.05
Huiswerk of andere taken in huis	.02	<i>.69</i>	.10	.20	-.07
Meedoen op school, cijfers, spijbelen	.21	<i>.57</i>	.26	-.16	-.16
Grensoverschrijdend gedrag (kattenkwaad)	.23	<i>.48</i>	.06	-.10	.35
Gezondheidsproblemen					
Slapen; op tijd, meteen, in bed blijven	-.12	.07	<i>.78</i>	.21	-.05
Eten; gezond en verschillend, bord leeg eten	-.05	-.07	<i>.72</i>	.09	.21
Lichamelijke beweging en gezondheid	.17	.23	<i>.67</i>	-.08	-.23
Zindelijkheid en persoonlijke hygiëne	.24	-.05	<i>.55</i>	-.28	.24
Te lang en te vaak media gebruiken					
Te lang achter elkaar bezig zijn met media	.28	.09	.12	<i>.66</i>	-.03
Zich vervelen en niets anders willen dan beeldscherm	.28	.07	.12	<i>.65</i>	.05
Eindeloos zeuren om een media-apparaat te gebruiken	.31	.02	.08	<i>.60</i>	.17
Opstandig gedrag					
Opstandig gedrag, driftbuien	-.01	.29	.18	.08	<i>.66</i>
Mondigheid, brutaal zijn	.03	.27	.23	.19	<i>.53</i>

Noot. ^a Principale componenten analyses met Oblimin-rotatie (delta = 0.0) is gebruikt (N = 516). ^b Groene, cursief gedrukte coëfficiënten geven de primaire ladingen weer.

Het Nederlands Jeugdinstituut

Het Nederlands Jeugdinstituut is het landelijk kennisinstituut voor jeugd- en opvoedings-vraagstukken. Het werkterrein van het Nederlands Jeugdinstituut strekt zich uit van de jeugdgezondheidszorg, opvang, educatie en jeugdwelzijn tot opvoedingsondersteuning, jeugdzorg en jeugdbescherming evenals aangrenzende werkvelden als onderwijs, justitie en internationale jongerenprojecten.

Missie

De bestaansgrond van het Nederlands Jeugdinstituut ligt in het streven naar een gezonde ontwikkeling van jeugdigen, en verbetering van de sociale en pedagogische kwaliteit van hun leefomgeving. Om dat te kunnen bereiken is kennis nodig. Kennis waarmee de kwaliteit en effectiviteit van de jeugd- en opvoedingssector kan verbeteren. Kennis van de normale ontwikkeling en opvoeding van jeugdigen, preventie en behandeling van opvoedings- en opgroei-problemen, effectieve werkwijzen en programma's, professionalisering en stelsel- en ketenvraagstukken. Het Nederlands Jeugdinstituut ontwikkelt, beheert en implementeert die kennis.

Doelgroep

Het Nederlands Jeugdinstituut werkt voor beleidsmakers, staffunctionarissen en beroepskrachten in de sector jeugd en opvoeding. Wij maken kennis beschikbaar voor de praktijk, maar genereren ook kennisvragen vanuit de praktijk. Op die manier wordt een kenniscyclus georganiseerd, die de jeugdsector helpt het probleemoplossend vermogen te vergroten en de kwaliteit en effectiviteit van de dienstverlening te verbeteren.

Producten

Het werk van het Nederlands Jeugdinstituut resulteert in uiteenlopende producten zoals een infolijn, websites, tijdschriften, e-zines, databanken, themadossiers, factsheets, diverse ontwikkelings- en onderzoeksproducten, trainingen, congressen en adviezen.

Meer weten?

Wilt u meer weten over het Nederlands Jeugdinstituut of zijn beleidsterreinen, dan kunt u terecht op onze website www.nji.nl.

Wilt u op de hoogte blijven van nieuws uit de jeugdsector? Neem dan een gratis abonnement op onze digitale *Nieuwsbrief Jeugd*.

Nederlands
Jeugd
instituut

Nederlands Jeugdinstituut

Catharijnesingel 47

Postbus 19221

3501 DE Utrecht

T (030) 230 63 44

E info@nji.nl

www.nji.nl
